

Тема. Патріотичні мотиви, утвердження народної моралі (картини пекла і раю) в дусі просвітительства (І. П. Котляревський «Енеїда»)

Мета. Допомогти учням з'ясувати багатство змісту і художніх образів поеми, проблематику твору, патріотичні та виховні мотиви; розвивати спостережливість, вміння аналізувати, узагальнювати думки, образне мислення; виховувати високі патріотичні почуття, моральні якості людини.

Цілі. Учні знатимуть: зміст поеми, сутність порушених автором проблем, риси характеру персонажів.

Учні вмітимуть: визначати і формулювати проблеми твору; аналізувати окремі фрагменти; висловлювати своє ставлення до прочитаного, давати власну оцінку вчинкам героїв; проводити само оцінювання в кінці уроку.

Тип уроку. Урок засвоєння і формування знань, умінь і навичок.

Обладнання. Ілюстративний матеріал (ілюстрації А. Базилевича), роздавальний текстовий матеріал, картки самоаналізу.

Методи, прийоми і форми роботи: робота у змінних групах, «мікрофон», бесіда, «незакінчене речення», «мозковий штурм», «проблемне питання», самооцінювання, робота з книжкою, виразне читання, проектування.

Хід уроку

1. Мотиваційний етап.

1. З'ясування емоційної готовності до уроку. Прийом «обмін компліментами».
2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

Бесіда.

- Пригадайте, коли була написана поема «Енеїда»?
- Чому 1798 рік є переломним в історії української літератури?
- Чим вирізнялася «Енеїда» від творів давньої літератури?
- Назвіть джерела твору.

2. Цілевизначення і планування.

Учитель. «Енеїда» - це твір про соціальне життя України к. 18 – п. 19 ст., але уважний читач побачить в ньому і сучасну Україну, і себе. Тож будьмо тими уважними читачами і з'ясуємо, чого ж научав нащадків І. Котляревський.

Автор в поемі змалював широку картину життя різних прошарків населення України, акцентував увагу на тих проблемах, суспільних, моральних, які хвилювали українців раніше, проте, на жаль, не розв'язані ще й досі. Про це ми й поговоримо сьогодні на уроці.

1. Представлення концепту теми уроку.

2. Узгодження цілей уроку і плану роботи. Визначення завдань уроку проходить у формі колективної бесіди.

3. План роботи на уроці (записується на дошці):

1. Збірний образ троянців. Тема захисту рідної землі.

2. Пекло і рай – показ соціального життя тогочасного українського суспільства.

3. Моральна програма І. Котляревського.

3. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Учитель. В основі сюжету Вергілійовської «Енеїди» - пошуки троянцями земель, щоб заснувати нове місто – Рим. І все це діється за велінням богів. І. Котляревський античний сюжет «перелицював» на український лад.

Троянці – це українські козаки, мужні, волелюбні, «природні».

Еней – образ українського запорозького кошового отамана.

Зруйнована Троя – зруйнована Катериною Запорізька Січ, в цілому поруйнована Україна.

Мандрі Енея – пошуки нових шляхів розвитку України.

Новий Рим – це новий Київ, відроджена Україна.

Прийом «мандрів» дав можливість автору охопити зором життя селян, ремісників, козаків, поміщиків, чиновників, узагальнити образи простолюду і панства.

З узагальненими образами народу тісно пов'язана в поемі тема захисту Вітчизни, громадянської підпорядкованості особистих інтересів народним:

Де общее добро в упадку,

Забудь отця, забудь і матку,

Лети повинність ісправлять.

2. Розкриттю теми патріотизму українського козацтва, його волелюбності служать образи троянців. Видатний український учений О. Білецький так висловився про них: «Які люди! Це люди винятково здорової і могутньої плоти. Це люди неймовірної сили, із залізними м'язами, громовими голосами. Цей людський світ – апофеоз тілесності, неймовірної витривалості, здоров'я, яке хлюпає через край, повнокров'я. Це пройдисвіти і в той же час лицарі, герої, титани... Спробуйте позмагатися з таким народом».

Робота зі словником. Пояснити значення слова «апофеоз».

Робота в групах. Завдання: 1 групі довести тезу, що троянці – «пройдисвіти»;

2 групі – що троянці – «лицарі, герої, титани».

Озвучення результатів роботи. У зошитах учні складають таблицю

троянці – «пройдисвіти»	троянці – «лицарі, герої, титани».

Бесіда

– Чому І. Котляревський змальовує і позитивне, і негативне у характерах троянців?

«Незакінчене речення»: «У сучасних українців із троянцями є спільне (немає спільного) ...».

3. *Учитель*. Загальна картина суспільства і взаєностосунків у ньому найпереконливіше дана поетом в описі пекла і раю.

Робота в групах. Клас ділиться на групи хлопців і дівчат. Завдання:

Проаналізувати, за що ж караються люди у пеклі, які гріхи є найважчими, у чому полягають «чоловічі гріхи», які є «жіночі гріхи».

Озвучення результатів роботи. У зошитах учні роблять відповідні записи.

Бесіда

– Які, на вашу думку, найтяжчі гріхи, що за них караються люди у пеклі?

– Чия мука важча – «чоловіча» чи «жіноча»?

«Мозковий штурм». 1. Про що свідчить розмаїття роду людського, які потрапили до пекла? Як до них ставиться сам автор «Енеїди»?

2. Проведіть паралель із сучасними українцями. Які із перерахованих гріхів властиві сучасному поколінню? Чому їх не можна позбутися? Можливо, з'явилися нові? Які саме?

4. *«Мікрофон – 1»*. Кого і за що І. Котляревський поселив у раю? (Відповіді з посиланням на текст)

5. *Учитель*. Отже, поема «Енеїда» - не лише твір, пройнятий високим патріотичним духом, але й своєрідна книга моральних та етичних правил.

«Проект». Створити образ ідеальної людини за І. Котляревським і доповнити своїми положеннями. (Колективна робота біля дошки – намалюймо сонечко: «Людина, яка випромінює...»).

4. Рефлексійно-оцінювальний етап.

1. *«Проблемне питання»*. У чому полягає актуальність, злободенність проблем, поставлених І. Котляревським в «Енеїді»?

2. *«Мікрофон – 2»*. «На сьогоднішньому уроці я дізнався ..., мені найбільше сподобалось ... А тепер я хочу почути думку ...» (Перед тим, як передати мікрофон однокласникові, учень говорить кілька хороших слів про нього.)

3. Заповнення карток самооцінювання.

5. Домашнє завдання.

1. *Обов'язкове*. Вивчити напам'ять уривок із поеми.

Письмова відповідь на питання: «Енеїда» - сучасний твір?

2. *Індивідуально-групове*: підготувати розповідь з елементами характеристики про Енея, про Низа та Евріала, про родину Латина, про життя Олімпа.